

RAV KELETI: HÁLÁCHÁ – Az áldások szerepe mindennapjainkban (4. rész)

a jegyzetet készítette: Arató Máttyás

1. Az áldáscsoportok

Az első áldáscsoport, amely szóba került a Birchot Ha-Nehenin (ברכות הנהנין), az úgynevezett élvezeti áldások. Pontosan milyen élvezetről van szó ez esetben? Mire rendeltek áldást és mire nem? Kell-e mondani áldást, ha valami szépet (pl. virág) látunk?

Nem kell, ugyanis az alapszabály az, hogy akkor kell élvezeti áldást mondanunk, ha

- 1) az élvezet tárgya - étel, ital, vagy illat – az ember testébe kerül,
- 2) számára ez élvezetet is okoz.

A látás – legyen az táj, virág vagy festmény – bár élvezet, de az első pontnak nem tesz eleget. Ennek fényében érthető, hogy egy szép virág látványára nem, de a finom illatára monduk áldást.

Másik áldáscsoport, melyet említettünk a Birchot Ha-Shbach (ברכות השבח), azaz dicséreti áldások. Ezek közé tartozhat bármilyen szép dolog látványa is, például az óceánra mondandó Jam Ha-Gadol (ים הגדול) áldás is.

2. Birchot Ha-Nehenin

Van egy áldás, mely látszólag univerzális, azaz mindenre érvényes, ez a Shehakol Nihjeh bidvaro (שהכל נהיה בדברו), tehát “minden a teremtő szavától lett teremtve”. Ha valaki bármire is shehakolt mondott, az elfogadható, nem kell rá más áldást mondani. De mielőtt elmondaná, természetesen tájékozódnia kell, hogy valóban ezt az áldást szükséges-e elmondani. Szokták azt is mondani, hogy ha valaki nem biztos egy áldásban, pl. hogy melyiket szükséges mondani egy bizonyos ételre, akkor inkább ne egye meg, előtte kérdezze meg; azonban ha a talmudban halachikus kétség merül fel, hogy melyiket kell mondani, mindig az általánosabb áldást mondjuk (tehát könnyítünk), ha pedig az is kétséges, hogy kell-e egyáltalán áldást mondani, akkor nem monduk.

← Fontosság	1. Shekol	Általánosság →
	2. Bore pri ha-adamah	
	3. Bore pri ha-eitz	
	4. Bore mine mezonot / Ha-motzi lechem min ha-aretz	
	5. Bore pri ha-gefen	

Ha növényről van szó, az emeli a tárgy fontosságát, így a Bore pri ha-adamah (בורא פרי האדמה) – “aki a föld gyümölcseit teremtette” a második szintet jelenti. A harmadik szint a Bore pri ha-eitz (בורא פרי העץ) – “aki a fa gyümölcseit teremtette” áldás, de vajon mi az a szabály, amely választóvonalat húz a föld és a fa gyümölcsei közé? Ha megesszük valaki egy almát, miért nem helyes, ha bore pri ha-adamah-t mond rá? A fát nem a teremtő teremtette?

Valaminek a fontossága és a rá vonatkozó saját áldás léte között összefüggés van. Önmagában elegendő lett volna a fa gyümölcseire is ugyanazt az áldást mondani, azonban a különleges fontossága idézi elő, hogy a bölcseink más áldást rendeltek hozzá. A másik szabály, hogy minden olyan gyümölcsre és zöldségre, amelyek nem évelők, tehát minden évben újra kell ültetni – bore pri ha-adamah vonatkozik.

A búza gabona, a földből nő ki, tehát az eddigi logika alapján bore pri ha-adamah-t kellene mondani rá. De ha kenyeret eszünk, nem ezt az áldást mondjuk, hanem ha-motzi lechem min ha-aretzet (המצויא לחם) (מן הארץ), ugyanis a kenyér különlegesen fontos az ember életében. A kenyér támogatja az ember szívét, mint fő táplálék, ezért különleges fontossággal rendelkezik (↑), így egy fontosabb áldást rendeltek számára. A bore mine mezonot (בורא מיני מזונות) áldásban hasonló történik, ugyanis a lisztből készített ételek is különleges fontossággal bírnak. A rizs, mint tápláló étel a bizonyíték arra, hogy valóban az étel tápláló volta miatt rendelték ezt az áldást ezekhez az ételekhez a bölcsek.

Ha azonban pl. rizs esetén nem látjuk a magokat, vagy almából kompótot készítünk, tehát készített ételről van szó, akkor elveszíti a fontosságát (↓), és shehakolt mondunk rájuk.

A bor egy szintén különleges fontosságú dolog, hiszen bore pri ha-gafen (בורא פרי הגפן) áldást mondunk rá. Alapvetően a szőlőre bore pri ha-eitz áldást mondunk, de azt is tudjuk, hogy a gyümölcsöknél, ha már kinyomtuk belőle a levét (pl. narancs esetében a narancslére), akkor már shehakolt mondunk. De mégis, van két növény, a szőlő és az oliva, melyek nem veszítik el a fontosságukat ekkor sem.

Az olajbogyóval és a borral is fontos emlékeznünk az élvezeti áldások két feltételére, ugyanis ha valaki úgy eszik, vagy iszik valamit, hogy az árt az egészségének, akkor nincs értelme az áldásnak sem. Az oliva pedig problémás, ugyanis önmagában nem egészséges, nagy mennyiségben pedig ártalmas, de más ételekkel együtt viszont fogyasztható, ezért mondunk rá áldást.

3. A keverék aránya

Mennyit kell hogy tartalmazzon az eredeti anyagból az oldat ahhoz, hogy egy bizonyos áldást tudjunk rá mondani? Különösen akadt kérdés ez a mai élelmiszergyártási gyakorlatban. A halacha szerint a bor esetén 1/6 rész bor, 5/6 rész víz még kóser bornak számít, de fontos, hogy az arányok betartása mellett boríze is legyen (így a szőlő visszamaradt héjából való második préselés vízzel felhígítva a megfelelő arányokat betartva továbbra is kósernek számít). De más ital esetén, akár bor és pálinka keverékénél is az a döntő, hogy miből van több.

Mesélték, hogy még a szentély lerombolása után is, a Talmud idején, mikor még a bölcsek tudása olyan kimagasló volt, a bor is olyan erős volt, hogy legalább $\frac{1}{4}$ bor és $\frac{3}{4}$ víz arány kellett ahhoz, hogy egészséges legyen a bor (és mint tudjuk, egészségtelenre nem lehet áldást mondani).